

Oslo, 1.juli 2010

**HØRINGSSVAR FRA GREENPEACE VEDRØRENDE OPPDATERING AV
FORVALTNINGSPLANEN FOR BARENTSHAVET OG HAVOMRÅDENE UTENFOR
LOFOTEN**

Vi viser til høringsprosessen vedrørende helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, og oversender herved vårt høringsvar.

Greenpeace ønsker å gratulere Faglig forum, Overvåkningsgruppen, Risikogruppen samt medvirkende institusjoner og forskere med arbeidet knyttet til det faglige grunnlaget for oppdateringen av Forvaltningsplanen. Med dette grunnlaget er det nå viktig at forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten klarer å levere på de målene som er satt. Den manglende måloppnåelsen fra de fire foregående årene viser at reell måloppnåelse er helt avhengig av konkrete, målrettede og arealbaserte forvaltningstiltak. Gode tilstandsbeskrivelser alene er ikke nok.

De grundige faglige sårbarhetsvurderingene for Lofoten og Barentshavet viser at området er minst like sårbart nå som man mente i 2006. I lys av situasjonen i Mexicogulfen, som har vist at enorme oljeulykker kan skje til tross for alle sannsynlighetsberegninger, bør det være åpenbart at verken Lofoten, Vesterålen, Senja eller Arktis kan åpnes for oljeleting. Det samme gjelder områdene på dypt vann, til tross for at 35 slike blokker ble utlyst i 21. runde, stikk i strid med Ministerens løfter i Svolvær. Forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet dreier seg heldigvis om mer enn olje. Prosessen gir en unik anledning til å vedta nødvendige tiltak i forkant av ødeleggelse.

Gjennom reell implementering av planmessig arealdisponering som forvaltningsprinsipp i forvaltningsplanen, vil unngå unødige konflikter og ubetenksom ødeleggelse av viktige ressurser og muligheter. Dette vil i kunne sette Norge og norsk marin forvaltning i førersetet internasjonalt.

Kontakt for mer informasjon:

Truls Gulowsen, truls.gulowsen@greenpeace.org

Frida Bengtsson, havmiljørådgiver, frida.bengtsson@greenpeace.org

GREENPEACE

Nordic

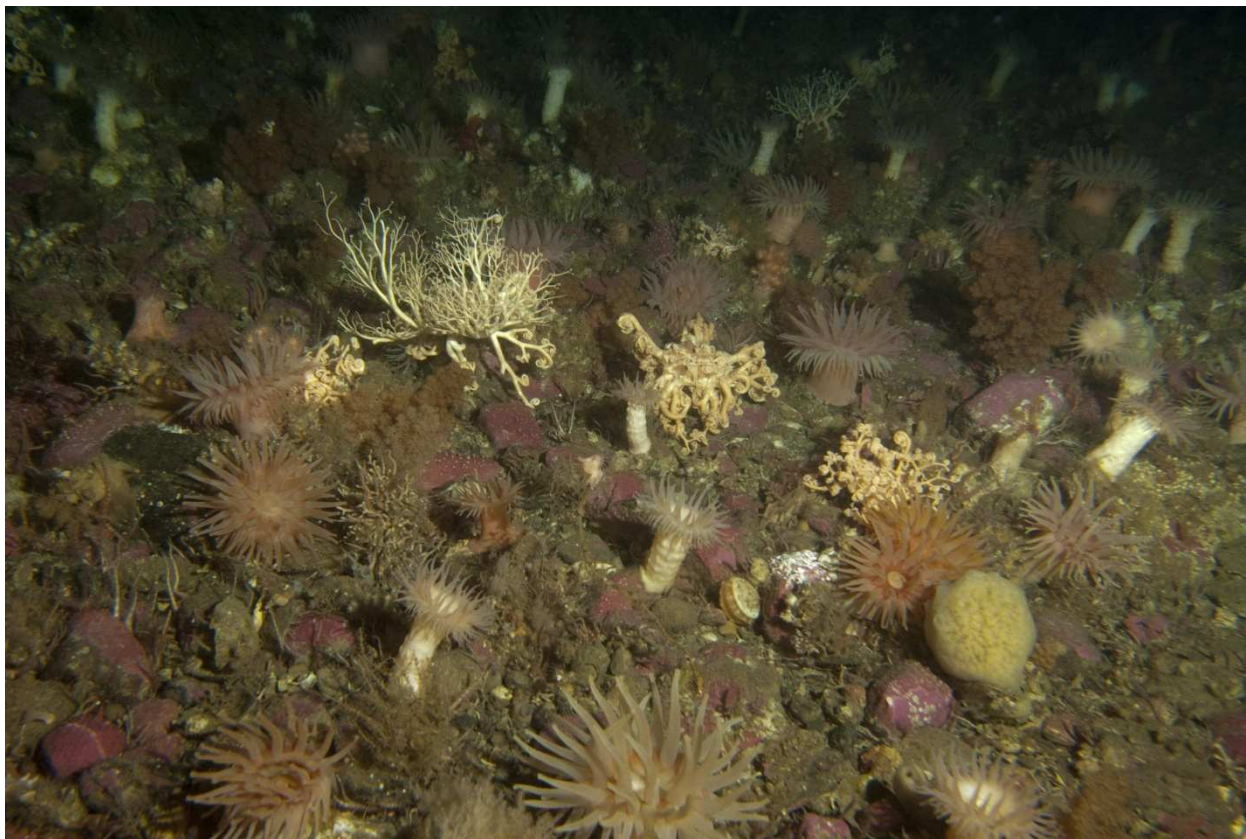
Særlig om Arktis og Polhavet

Polhavet er i dag et økosystem i ekstrem endring – forårsaket av menneskelig påvirkning. Klimaet endrer seg blant de raskeste på kloden. Den beskyttende sjøisen forsvinner, levevilkårene endres, nye arter kommer inn, og på toppen av alt er det også Arktis som vil bli hardest rammet av global havforsuring, i tillegg til å være mottaker av miljøgifter fra hele verden. Direkte trusler fra eventuell petroleumsvirksomhet, fiskeriaktivitet, shipping eller gruvedrift vil kunne være svært skadelig i denne endringsprosessen.

Fiskeripåvirkning i Polhavet har hittil vært lite diskutert, og er lite omtalt i grunnlaget for Forvaltningsplanen. Dette er naturlig, ettersom dagens påvirkning er minimal. Når den beskyttende sjøisen smelter bort som følge av klimaendringer, er det imidlertid allerede tegn på at den norske og internasjonale fiskeflåten beveger seg etter. I 2009 ble det for første gang rapportert fangst av torsk og hyse fra russiske bunntrålfartøyer nord for Svalbard. Dette har gjentatt seg i 2010. Dette betyr at områder som tidligere var beskyttet av isen nå blir utsatt for svært skadelig bunntråling. Ett enkelt tråldrag på feil sted kan ødelegge liv som har tatt århundrer å bygge opp.



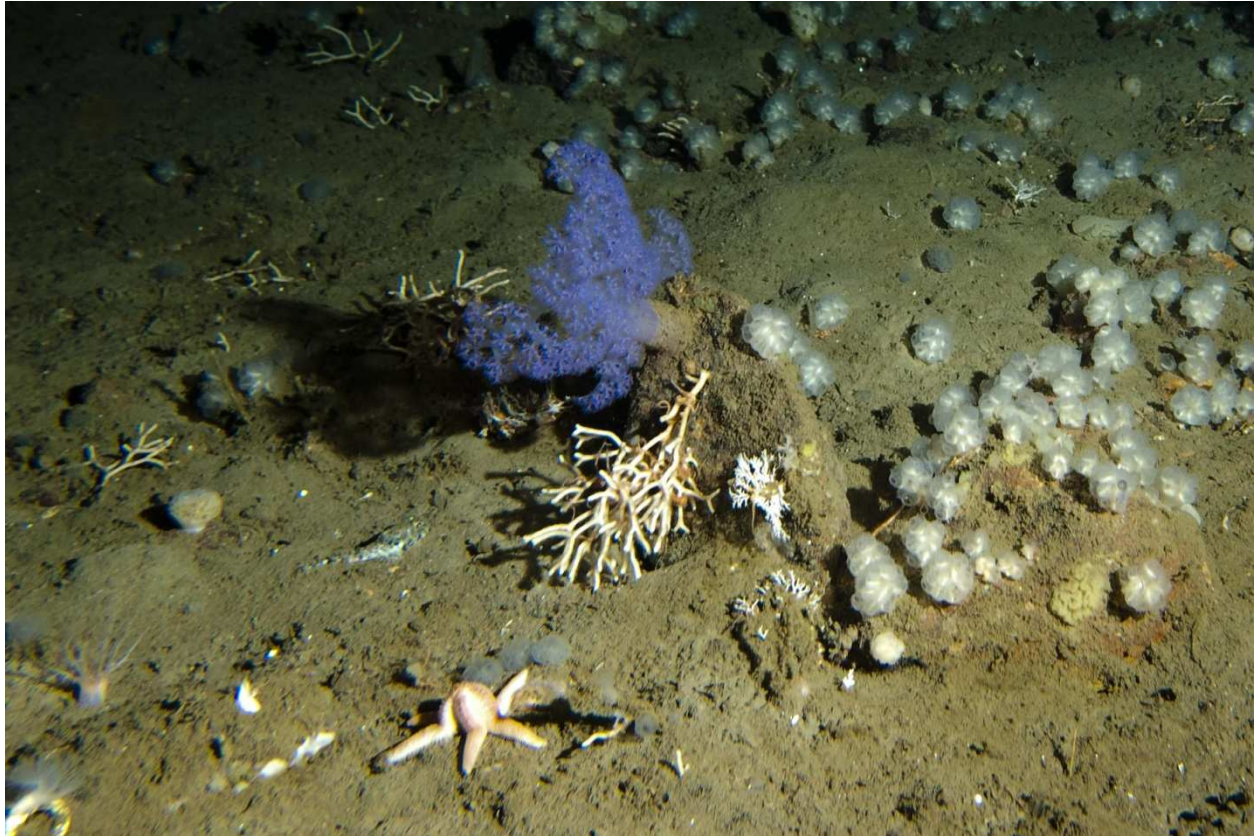
Bunntrålfartøyer opererer allerede i den marginale issone. Tegn tyder på at aktiviteten følger etter den smeltende sjøisen.



Sjoroser, blomkålskoraller, slangestjerner, sekke dyr og flere andre sårbare livsformer på over 100 meters dyp nord for Svalbard

Greenpeace-skipet Esperanza har i juni 2010 dokumentert omfattende forekomster av verdifullt og svært sårbart liv på havbunnen i de tidligere isdekkete områdene nord for Svalbard, ved hjelp av ROV og dropkamera¹. Bilde- og videomaterialet som er samlet inn i dette tidligere utforskete området viser at livet på bunnen er svært sårbart, også i Polhavet. Selv i minusgrader og mørke lever det en rekke sårbare og saktevoksende organismer der det finnes hardbunn, til tross for påstander om at vi bare ville finne mudder og stein der nord. Dersom bunntrålfåten tillates å flytte inn i disse områdene selv før de er utforsket, står vi i fare for å miste dette livet før man engang vet hva som fantes der nede. Et utvalg bilder følger med denne høringen, flere ligger på nett sammen med video, og vi deler gjerne mer detaljert resultater med de som måtte være interessert.

¹ Se www.greenpeace.no og <http://www.arctic.cc/>



Blå blomkålskorall, mosdyr, sjøpølser, sekkeedyr og andre arter fotografert på sjøbunnen nord for Svalbard

FNs Generalforsamling vedtok i 2006 et detaljert sett av regler som blant annet påla nasjonalstatene og de regionale fiskeriforvatningsorganisasjonene å fryse trålavtrykket i verdenshavene. NEAFC har delvis implementert dette med regler om verneområder, bestemmelser om forsiktighet ved uforskende fiske og move-on rules for Atlanterhavsryggen. Også disse reglene er utilstrekkelige for å verne det ukjente livet i dypet, men for fiske mot Polhavet finnes ikke engang slike regler.



En rekke ulike slangestjerner dekker den steinete havbunnen sammen med sjøliljer, svamp og børstemark i dette bildet fra farvannet nord for Svalbard

Greenpeace mener et umiddelbart behov at Forvaltningsplanen som et føre-var tiltak etablerer et klart forbud mot alt trålfiske nord for 80 grader, i ellers isdekkete områder og i andre bevist eller antatt sårbare områder i vår del av Polhavet. På denne måten kan det beskyttende isdekket gradvis erstattes av juridisk beskyttelse. USA har allerede innført tilsvarende forbud mot kommersielt fiske i sin del av Beringhavet, av samme grunn. På sikt er det behov for en helhetlig internasjonal avtale som beskytter Polhavet, både mot fiskeriskader, olje- og gassutvinning, skipsfart, gruvedrift og militarisering. Kontroll med fiskeriene i vår egen Vernesone bør være første skritt, og et åpenbart oppdrag for en Forvaltningsplan som også inkluderer denne delen av havområdet.

Mangel: Tiltak for å nå mål og tiltak for truede arter

Greenpeace mener at det er en stor svakhet at det i mandatet til bakgrunnsutredningene til Forvaltningsplanene i altfor liten grad legges til rette for å vurdere effektene av ulike forvaltningstiltak, eller i det hele tatt ikke foreslå slike. Dette har vi tidligere påpekt som en svakhet i den første Forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten, samt for forvaltningsplanen for Norskehavet. Dette er særlig beklagelig fordi mange av de aktuelle tiltakene, som trål- og petroleumsfrie soner, marine verneområder og seilingskorridorer allerede er godt utredet, eller det finnes erfaringer fra andre steder som kan brukes som grunnlag for vurderinger.

Når man nå skal oppdatere planen for Barentshavet er det påfallende at man igjen ikke har utredet konkrete nye forvaltningstiltak knyttet til de mål man satt seg for havområdet. Dette skal legges til gjennom siste ase, og vi er glade for det, men mener at også faginstansene som har sittet i prosessen burde inviteres til å foreslå og vurdere tiltak.

God artsforvaltning til havs er avhengig av beskyttelse av viktige habitater og god planlegging av aktiviteter som kan påvirke økosystemet negativt. I denne sammenheng er det påfallende at *samlige* av dagens forvaltningsmessige tiltak overfor rødlistete marine arter i utredningsområdet er basert på fiskeredskapstiltak, mens *ingen* er innrettet på reell beskyttelse av kritiske leveområder. I lys av den manglende måloppnåelsen på området, er det klart at denne strategien må endres. Det er behov for en både- og strategi for truede arter til havs, som det er på land.

Samtidig er det verdt å merke at flere av de **prioriterte** særlig verdifulle områdene er valgt nettopp på grunn av deres rolle som kritisk leveområde for rødlistete arter. Disse bør derfor være åpenbare kandidater for vernete områder til havs. Eggakantens betydning for svake bestander som uer og blåkveite, i tillegg til en lang rekke sårbare habitater, er et åpenbart eksempel og kandidat for vern.



Det samme gjelder som tidligere anført dyp under 500 meter. Det er irrasjonelt at norske trålere i dag har en ”inkludert bifangstkvote” på 40 tonn blåkveite, som er en truet bestand som stort sett forekommer på større dyp enn der man fisker torsk til daglig, og i særlig sårbare områder som Eggakanten/raset.

Blåkveite er en svak bestand, som stort sett fiskes på store dyp langs Eggakanten

Mangel: Arealplanlegging

Arealplanlegging i store havområder er forvaltningsplanenes store mulighet, men det er også utredningenes store svakhet at de ikke utdypet mulighetene for konkret arealdisponering.

Havmiljømeldingen² sier at "*planen [skal] gi overordnede føringer for hvilke typer virksomhet som kan drives i de ulike delene av havområdet, og også hvilke krav som må stilles til virksomheten i de ulike områdene*". For å oppfylle dette kravet er det behov for klare arealreguleringer i forvaltningsområdet.

En helhetlig arealdisponering er en forutsetning for en helhetlig forvaltningsplan. For å bli reelle forvaltningsplaner og ikke kun en samling gode utredninger, bør de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder ha flere fellestrekk med en kommuneplan: De må inneholde klare arealdisponeringer, og knytte naturressursene og forvaltningen av disse klart til mennesker, sosiale forhold og langsiktige prioriteringer. Disse elementene har kommet svært lite fram i arbeidet med de helhetlige forvaltningsplanene hittil.

På bakgrunn av tankegangen om arealdisponering og marine verneområder til havs kan områdebeskyttelse i Barentshavet gjennomføres på ulike måter, hvor ulike områder får ulik type vern, avhengig av de aktuelle ressursene og truslene mot disse fra menneskelig aktivitet. Under følger en oversikt over aktuelle hovedkategorier.

A. Marine verneområder: Alle områder som er spesielt verdifulle og sårbare bør vernes som marine verneområder. Det er ingen grunn til at det ikke skal være samme vern av havet som vi har på land. Biodiversitetskonvensjonen, OSPAR og en rekke andre fora anbefaler dette tiltaket, både av hensyn til fisk, fugl og bunnsamfunn. I disse områdene bør det ikke tillates aktiviteter som endrer økosystemets struktur eller funksjoner. Et nettverk av representative verneområder vil også kunne fungere som genbanker og vitenskapelige referanseområder for fremtiden. Viktige kandidater for slike er blant annet identifisert i arbeidet med såkalte "Særlig Verdifulle Områder". Marine verneområder skal ikke bare være små nøkkelområder, men må omfatte større, sammenhengende områder.

Greenpeace foreslår at:

- *Korallfeltene "Korallen" og "Høla" etableres umiddelbart som marine verneområder.*
- *Svalbardsonen nord for 80 grader N etableres som marint verneområde der all menneskelig aktivitet unntatt forskning og skånsom skipsfart er forbudt*
- *Tromsøflaket etableres som marint verneområde der særlig bunntråling men også annen skadelig virksomhet er forbudt av hensyn til svamp og annet biologisk mangfold*

² Rent og Rikt Hav, St., Meld. 12 2001-2002: <http://odin.dep.no/md/norsk/dok/regpubl/stmeld/022001-040013/inn-bn.html>

B. Sektorspesifikke beskyttede områder. En del områder er spesielt sårbare for bestemte typer aktivitet, mens andre aktiviteter kan være mindre problematiske. Slike områder vil ikke nødvendigvis trenge beskyttelse som reservater, men kan stenges for de skadelige aktivitetene. Petroleumsfrie soner, fiskeri-/trålfrie soner og forsiktighetssoner/anbefalte seilingsleder for skipsfarten representerer slike metoder for sonering og styring av industriell og aktivitet i sårbare områder. Kystsonen ut til 30-50 nautiske mil er en åpenbar kandidat for forsiktighetssoner for skipsfart.

Greenpeace anbefaler at:

- *Bunntråling forbys nord for 80 grader Nord i hele NEAFC-området, inntil man har bedre kunnskap om livet på havbunnen i dette sårbare området som tidligere var dekket av is. Første skritt bør være Svalbardsonen/ Vernesonen, der Norge har full ikke-diskriminerende jurisdiksjon.*
- *Det innføres generelt forbud mot bunntråling dypere enn 500 meter i hele forvaltningsområdet (gjelder stort sett tråling etter blåkveite, som er en svært svak bestand, og særlig langs Eggakanten som har et høyt og viktig biologisk mangfold der Mareano har påvist trålskader ned til over 1000 meter*
- *Områdene rundt Hopen og Eggakanten innenfor Svalbardsonen er lite utforsket og bør stenges for trålfiske før viktig mangfold går tapt*
- *Petroleumsaktiviteter forbys i området Lofoten-Vesterålen-Senja*
- *Petroleumsvirksomhet forbys nærmere enn 7 døgns driftid fra Finnmarks-kysten, iskanten/polarfronten, Bjørnøya eller Svalbard. Disse områdene er også svært viktige for sjøfugl.*

C. Internasjonal regulering, som PSSA-status, vil kunne styrke mulighetene for norsk miljø-jurisdiksjon i området. Parallelt med at en PSSA-status vil øke mulighetene for at de øvrige arealreguleringene blir respektert, vil nasjonale verneordninger øke muligheten for å få gjennomslag for PSSA-status på internasjonalt nivå.

Greenpeace anbefaler at:

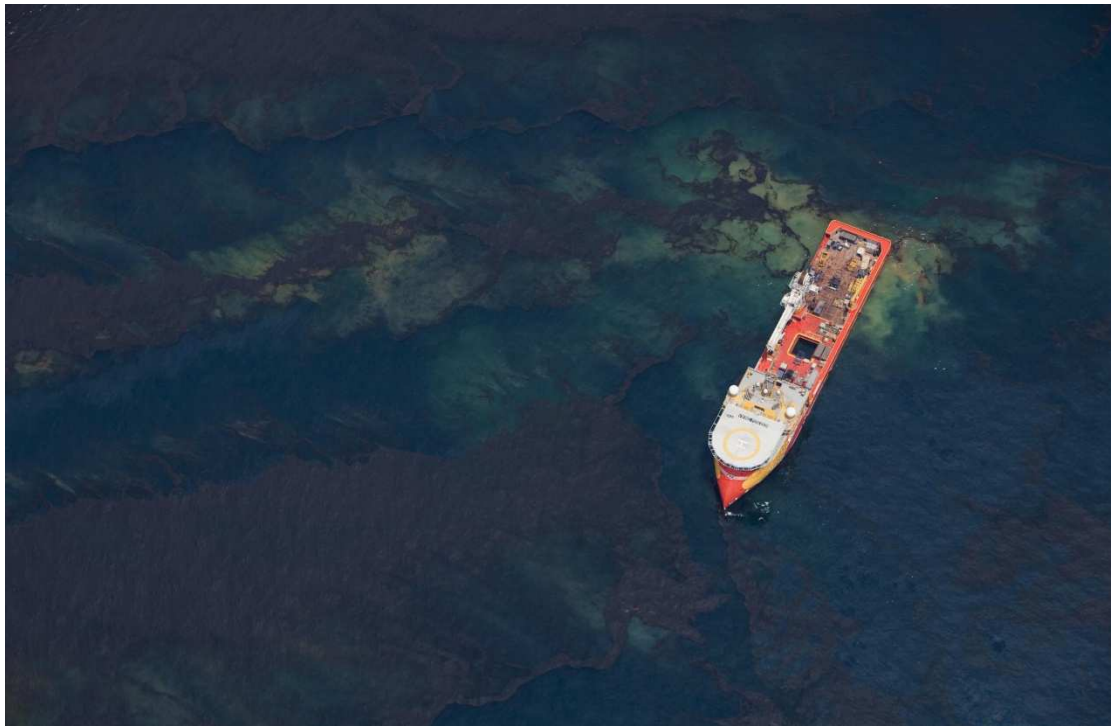
- *De svært sårbare havområdene omkring Lofoten og nord til Senja meldes inn for PSSA status.*
- *Det samme gjelder Vernesonen omkring Svalbard (og det enda mer islagte og dårlig kartlagte området østover inn i russiske sone som i framtiden kan bli gjenstand for omfattende skipstrafikk til Asia – med store utfordringer for sikkerhet og miljøet i Polhavet).*



Kartet over særlig sårbare havområder er utarbeidet av Norges fremste ekspertise. Det er viktig at arbeidet konkretiseres gjennom konkrete arealplanleggingstiltak

Særlig om olje og gass

Under Høringskonferansen i Svolvær ble det påpekt at utslippsscenarier for oljeulykker var tilfeldig valgt og dermed ikke representerte reelle utfordringer knyttet til de mulige brønnene som seismikkinnnsamling indikerer kan bli boret. Det er viktig at dette oppdateres dersom man fortsatt vurderer oljeboring som reelt alternativ i dette området. Både tidevannsstrømmer og stratifisering av utslipp på dypt vann vil i så tilfelle også være viktig å ta med. Det samme vil alle erfaringer fra Gulfen, men vi ser ingen grunn til å anta at den fulle sannheten herfra vil være klar inne tidsperspektivet for Forvaltningsplanen. Det vil være mer naturlig å inkludere disse erfaringene ved neste korsvei, og sette oljediskusjonen om våre mest sårbare områder på vent – dersom man ikke tar til fornuft og bestemmer seg for varig vern mot petroleumsutvinning i områdene Lofoten, Vesterålen, Senja og Arktis. Det er også verdt å merke seg at North Energy og andre stadig trekker fram nye og uprøvde teknologier som argument for å åpne disse sårbare områdene, også etter at Statoil har avvist ideen om å bruke uprøvde løsninger. Vi mener det er åpenbart at oljeindustrien må vise at de kan operere sikkert i mindre sårbare områder før de kan tillates å eksperimentere i Lofoten eller Arktis. I tillegg lever vi i en klimasituasjon der det er et vitenskapelig faktum at vi ikke en gang kan brenne de fossile ressursene som allerede er oppdaget.



Oljeskandalen i Mexicogulften har vist til fulle at oljeindustrien ikke har kontroll og ikke er i stand til å håndtere større ulykker, selv ikke i verdens mest ressurssterke regioner. Diskusjonen om oljeleting i Lofoten, Vesterålen, Senja og Arktis bør kunne parkeres.

Særlig om Sjøfugl

Flere av sjøfuglbestandene i Barentshavet har høy verneverdi i nasjonal og internasjonal sammenheng, og havområdet er sammen med Norskehavet en svært viktig sjøfuglregion i global sammenheng. Sjøfugl har gjennomgående sen kjønnsmodning, høy levealder og en lav reproduksjonsrate, og er derfor spesielt sårbare for endringer i livsmiljø, og restitusjonstiden er betydelig lengre enn for mer kortlivete arter. Lodde, sild, polartorsk og tobis utgjør en avgjørende del av næringsgrunnlaget for sjøfugl bestandene i området. Det er derfor svært viktig å unngå for høyt uttak av disse artene gjennom fiske eller annen påvirkning. Klimaendringer og miljøgifter utgjør viktig tilleggsbelastning. En bestandsnedgang i de pelagiske fiskebestandene kan få svært alvorlige og vedvarende effekter for sjøfugl.

Barentshavet huser en av de største konsentrasjonene av sjøfugl som finnes i verden. Totalt finnes de et sted mellom 20 og 25 millioner sjøfugl i området. Bakgrunns materialet til forvaltningsplanen viser at nesten alle indikatorer for sjøfugl i området viser en større eller mindre tendens til nedgang. For den nordnorske bestanden av lomvi er situasjonen svært alvorlig og rapporter indikerer at det bare er et spørsmål om tid for arten forsvinner som hekkefugl langs norskekysten.

Uansett om nedgangen i sjøfuglbestandene skyldes klimaendringer, miljøgifter, endringer i det marine økosystem, lavere produksjon av byttedyr eller økt uttak av fiskeressurser, eller kombinasjoner av dette og andre faktorer, er det ikke tvil om at menneskelig aktivitet påvirker bestanden av sjøfugl. I den faglige sammenstillingen som skal gi grunnlag for oppdateringen for Forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten kan man lese at for de rødlistede artene lomvi, krykkje, lunde og stellerand er situasjonen alvorlig. Forskerne viser til sviktende næringsgrunnlag og negativ bestandsutvikling for alle artene. Det aller tristeste er likevel at det ikke er igangsatt noen tiltak for å snu situasjonen.



Greenpeace er bekymret over at ingen tiltak for sjøfugl er igangsatt, til tross for at forskerne allerede gjennom forvaltningsplanprosessen i 2006 påpekte at situasjonen er alvorlig. Videre mener vi at Regjeringen må sette av mer midler til videre oppfølging og opptrapping av forskningsprogrammene på sjøfugl.

Polarlomi er en av sjøfuglartene som er tett knyttet til iskanten og trenger økt oppmerksomhet

Mangelen på presis vitenskapelig forståelse av årsakssammenhengene kan likevel ikke være unnskyldning for ikke å gjennomføre tiltak man har grunn til å tro kan virke i positiv retning. Næringstilgangen for sjøfugl må sikres gjennom et særlig varsomt fiske og romslige 'fiskekvoter' for sjøfugl. Kommersiell loddefiske bør stoppes. Videre må all bifangst av sjøfugl i fiskeredsaker rapporteres og begrenses. Viktige hekkeområder må vernes mot alle trusler, og det må etableres petroleumsfrie soner rundt områder viktige for sjøfugl. Faren for utslipp fra skipstrafikk må reduseres gjennom seiligsleder og økt beredskap. Dette er tiltak som kan iverksettes umiddelbart, og det er grunn til å håpe de kan bidra til å begrense skadene for viktige sjøfuglbestander. Det må i tillegg etableres en egen forvaltningsplan for sjøfugl hvor helhetlige gjenoppbyggingsplaner må være helt sentralt.

Avslutningsord

Det er nå fire år siden den første Forvaltningsplanen for norske havområder ble godkjent av Stortinget. Arbeidet med den første Forvaltningsplanen for Barentshavet var banebrytende i sin tid, og unik i internasjonal sammenheng. Dessverre ble sluttresultatet preget av manglende evne til å ta nødvendige forvaltningsmessige grep, særlig overfor fiskerisektoren men også overfor oljeindustrien. Forvaltningsplanene synliggjør i tillegg problemene knyttet til sektorlovgivning og helhetlig forvaltning av havområdene. Prøveboringene på det vernede Sularevet er tydelige eksempler på det.

Når idealet om helhetlig og integrert havmiljøforvaltning nå skal oppdateres etter at man i tillegg har etablert en forvaltningsplan for Norskehavet og bakgrunnsarbeidet for Nordsjøen i gang, er det helt avgjørende å lære fra forrige runder dersom Forvaltningsplanene skal være mer enn tilstandsrapporter.

I St.meld.nr.8 (2005-2006) blev Barentshavet beskrevet som et relativt rent og rikt havområde i forhold til andre havområder. Dette har ikke endret seg på de fire årene man har jobbet med oppdateringen, selv om arbeidet også har gitt økt kunnskap om tilstand og påvirkning. Resultatene fra MAREANO og SEAPOP er gode eksempler på dette.

Det er ingen grunn til å betvile at de ulike direktoratene og fagmiljøene som har gjennomført de ulike studiene besitter den nødvendige kompetansen til å foreslå forvaltningstiltak eller vurdere effektene av ulike tiltak, sammen med beskrivelsene av ressurser og sårbarhet. Dersom politiske føringer og frykt for mulige kontroversielle forslag har ført til at aktuelle forvaltningstiltak ikke er utredet eller foreslått som del av prosessen, er det svært beklagelig. Mangelen på debatt om konkrete forvaltningsmessige tiltak er ikke bare ødeleggende for arbeidet med å lage og forankre gode forvaltningsplaner, men undergraver også den faglige integriteten og uavhengigheten til viktige statlige faginstitusjoner.

Vi ser fram til en god og faglig forankret rullert forvaltningsplan, som i tillegg til klare mål for perioden også inneholder konkrete og vitenskapelig forankrete tiltak som kan bidra til at man når de oppsatte målene i planen.